

BESEDA OB TRIDESETLETNICI VIŠJE ŠOLE ZA SOCIALNE DELAVCE V LJUBLJANI

Bernard Stritih

Za nami je trideset let delovanja in razvoja edine višješolske organizacije, ki izobražuje socialne delavce v Sloveniji in ki v okviru Univerze Edvarda Kardelja razvija doktrino socialnega dela kot posebne družbene znanosti in kot posebne stroke. Trideset let v razvoju neke ustanove ni veliko; tridesetletno obdobje pa se zdi še krajše, kadar govorimo o nastanku in razvoju kake stroke. Pa vendarle v tem trenutku lahko rečemo, da je bilo v preteklih treh desetletjih opravljeno pomembno delo, zato se lahko za trenutek zaustavimo in izrečemo ljudem, ki so sodelovali v tem delu, zasluženno priznanje. Ob tej priložnosti pa je tudi vredno, da si vzamemo čas za razmislek o nekaterih osnovnih vprašanjih v zvezi z doseženim razvojem stroke in naše šole. Prav je, da se ob slovesnih trenutkih ozremo nazaj na prehojeno pot, a prav tako pomembno je, da ob tej priložnosti opredelimo tudi naše predstave ter naše težnje in načrte za nadaljni razvoj.

Tridesetletnico praznujemo v času mnogih protislovij in težav, ki jih še pred nekaj leti nismo pričakovali. Tudi šola sama je v zadnjih letih zašla v težak položaj, pestijo nas gmotne težave. Ob tridesetletnici se ne moremo pohvaliti s skoraj nikakršnim izboljšanjem materialne osnove, skratka prostori in vse drugo, kar je na voljo, je bilo omenjeno že v poročilu tovarišice Mice Jančarjeve ob prvem desetletnem jubileju.⁽¹⁾ Zamislimo pa se lahko tudi ob govoru takratnega republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo tovariša Staneta Šeliha, ki je poudaril: "Sedanje delo šole vliva optimizem, da bo šola v prihodnje še z večjim uspehom šolala kadre, ki jih terjata družbeno-ekonomski razvoj in vsakodnevna praksa." "Zdi se mi," je takrat dejal sekretar, "da od šole upravičeno pričakujemo celo več. Morala bo še razširiti svojo dejavnost na raziskovalno delo in s tem omogočiti še bolj strokovno obravnavanje problematike. Naloga te šolepo mojem mnenju ni samo učenje študentov, ampak mora postati predvsem središče raziskovalne dejavnosti in oblikovanja konceptov ter posrednik vsestranskega socialnega dela..."⁽²⁾

Res je, da smo v zadnjem letu po hudih naporih dosegli spremembo zakona o šoli in da smo si priborili pravico do raziskovalnega dela. A ko se zavemo, da so ta prizadevanja terjala dvajset let, se moramo zamisliti, ne le nad tem, kaj se je dogajalo v šoli, ampak tudi nad položajem in vlogo socialnega dela v današnji Sloveniji.

Dejstvo je, da je šola v preteklosti dobivala premalo spodbud, zato je toliko pomembneje razviti zavest o funkciji naše ustanove in o tem, kaj pravzaprav negujemo in razvijamo z našim delom. Pomembno je, da družbo opozorimo na to, kako skromne so razmere, v katerih delamo, in kako omejene so sile majhnega kolektiva delavcev in študentov šole. Pomembno pa je tudi, da se dokopljemo do spoznanja o družbeni vlogi naše šole; ta zavest je izvor nove energije za nadaljnje delo.

V našem času je prišlo že v navado, da ponovno cenimo našo narodno samobitnost, da cenimo dediščino naše narodne kulture. Zato mi dovolite, da tudi jaz z nekaj besedami poskušam osvetliti korenine tega, kar danes razvijamo, korenine, ki segajo v preteklost našega naroda.

Naši predniki so na tem delu zemlje preživeli več kot tisoč let pod nenehnimi pritiski in izkoriščanjem tujcev. Ohranili so svoj jezik in ustvarili bogato kulturno izročilo. To ljudstvo je ostalo živo v nenehnem soočanju s tujci, z vsemi oblikami pomanjkanja in smrtjo, ki je včasih prihajala iz praznih kašč, drugič od vojska, ki so šle čez to ozemlje, prežala je na strmih poteh in še marsikje. Kako so se naši predniki obdržali, nam ostaja slej ko prej še vedno skrivnost. Marsikaj vemo o njihovem kmetovanju in rokodelstvu, veliko vemo o njihovih davkih, skoraj ničesar pa ne vemo o medsebojni pomoči in o tem, kako se je pri tem narodu brez lastnega razreda gospode uresničevala solidarnost.

Na Slovenskem nikoli ni bilo veliko Slovencev, ki bi lahko živeli brez dela svojih rok ali brez trdega boja za borno premoženje. Med Slovenci ni bilo omembe vrednega števila ljudi, ki bi čutili potrebo, da se morajo za udobno in brezdelno življenje odkupiti z dobrimi deli. Imetje slovenskim ljudem nikoli ni pomenilo zagotovila za prihodnjo generacijo niti za lastno socialno varnost tako zagotovilo je pripadnikom naroda siromakov vedno lahko dajalo le delo.

Upravičeno domnevamo, da je bilo veliko ljudi, ki so živeli v skrajni bedi, da za preživljanje številnih siromakov ni bilo na voljo niti živeža niti drugih potrebnih dobrin in da jim v takih razmerah ni bilo mogoče nuditi niti usmiljenja. Revež je verjetno predstavljal človeško nesrečo, ki preti vsakomur, zato je domneva, da so morali naši predniki zelo dosledno poskrbeti, da se vsaj s kulturno-psihološkimi sredstvi zavarujejo pred strahom in obupom, ki bi ga lahko doživeli ob srečanju z revščino, verjetna. Revščino so morda toliko lažje in bolj dosledno prezirali in zaničevali, ker je ogrožala tudi njih same, prav tako kot vsakogar. Družbeni organizem se je pred revščino verjetno lahko branil predvsem z označevanjem, osamitvijo in izločanjem revežev. Prišlo je do protislovja, da je v deželi splošne revščine zavladal prezir do siromaštva, (tega ne smemo videti, ne smemo se mu vdati), zato dobijo reveži posebno mesto na robu družbe.

Trdota in neusmiljenost ter ponos in trdnost, to so bile verjetno značajске poteze, ki so omogočale preživetje in so se kot take vtisnile tudi v našo kulturo. V kulturnem in družbenem prostoru vaške srenje, ki ga oblikujejo navedene vrednote, si lahko zamisljamo tragični lik Cankarjevega Kurenta in tudi Cankarjevo mater.

Kakor smo bili razcepljeni znotraj in prav zaradi razcepljenosti močni in odporni, smo imeli tudi dva obraza in dvojne občutke v odnosu do tujcev. Ponižnost, ki ji ni bilo mogoče zaupati, in ponos, ki je bil skrit za prekanjenostjo. Naše ljudstvo ni proizvajalo le materialnih dobrin, temveč tudi stvaritve uma in globoke duhovnosti. Ko smo se učili od drugih večjih narodov, smo dajali prednost učenju jezika, razumeli smo druge in ostali varno skriti pred tem, da bi drugi razumeli nas in se vmešali v naše zadeve. Ko so se naši ljudje poleg tujega jezika naučili tudi tuje kulture, so nam verjetno postali nevarni in smo jih v samoobrambi prej ali slej odpisali. Zato smo bili za tujce največkrat povsem nerazumljivi, a koristni. Tujci, ki so se iz nepredvidnosti in naivnosti nazeli naše kulture, tega večinoma niso dobro prenesli.

Pred rojstvom prve države južnih Slovanov - torej tudi Slovencev - je Ivan Cankar izrekel misel, da moramo najprej narediti državo, potem pa se lahko dogovarjamo o tem, kako jo urediti. S to mislijo je bil presekan gordijski voz

medsebojnih razprtij in političnim dejanjem so bila odprta vrata. Žal pa tisto, kar je sledilo ustanovitvi skupne države, kaže na to, da so še vedno ostale sile, ki niso mogle sodelovati v ustvarjalnem dialogu o ureditvi države.

Dejstvo je, da je bila komunistična partija ena od redkih političnih sil, ki skupnosti jugoslovanskih narodov ni postavljala pod vprašaj. Prav v tem je bila verjetno tudi njena moč, tako da je na pragu druge svetovne vojne lahko združila vse napredne sile in da je lahko prevzela iniciativo tudi na mednarodnem političnem prizorišču ter dejansko postala nosilec državotvornih teženj.

Kaj se je med obema vojnoma dogajalo na področju socialne politike in kulture medsebojnih odnosov, lahko le domnevamo, ker je tudi to področje premalo raziskano. Po eni strani je bila ustvarjena zakonodaja, ki je v večji meri odražala tuje vzorce, kakor pa ustrezala dejanskim potrebam ljudi, ki so živeli in delali v zelo različnih gospodarskih in kulturnih razmerah. Namesto negovanja integracijskih teženj je država vzpostavila vrsto prisilnih mehanizmov, ki so dejansko bolj razdvajali kot združevali. Zato lahko domnevamo, da so se povečale tiste vrste solidarnosti, ki niso bile združljive z moderno državo - se pravi partikularizem posameznih skupin in grupacij; vse to je vodilo do razraščanja nacionalizmov.

Po zgodovinskem proučevanju bi morali posebno pozornost posvetiti viziji socialne varnosti, solidarnosti in socialne politike, kakršno je takrat zastopala komunistična partija. Vse kaže, da so bile v partiji prisotne zlasti naslednje dileme: odnos med svetovnim proletarskim gibanjem in političnimi gibanji, ki so se razvijala pri naših narodih; odnos med solidarnostjo znotraj posameznih sestavin takratne družbe in solidarnostjo delovnih ljudi; odnos med sistemom socialne varnosti, ki ga razvija država oziroma njene institucije, in revolucionarnim potencialom množic delavskega in kmečkega prebivalstva. Le z upoštevanjem vseh naštetih dilem si lahko razložimo globoka protislovja v pojmovanju socialne varnosti, ki so se pokazala pri različnih političnih skupinah in celo pri različnih skupinah znotraj komunistične partije.

Z vidika naše vede je za Slovenijo izrednega pomena ustanovitev OF. To

zgodovinsko dejanje lahko z današnjega stališča ocenimo kot prevlado politične volje po povezovanju vseh družbenih subjektov nad principom zapiranja in razdvajanja posameznih slojev družbe. Ustanovitev OF pomeni prevlado težnje po formiranju sodobne države nad principom zapiranja v "kmečko srenjo" in ozke nacionalne meje. In prav iz takih gledanj se je lahko razvilo gibanje, v katerem je bila tudi socialna skrb za vse ogrožene kategorije enakovredna sestavina celote.

Ni treba posebej poudariti, da nadaljevanje temeljnih načel NOB pomeni tudi razvijanje socialne varnosti kot enakovredne sestavine sistema. V prvem obdobju povojnega razvoja pa so delovale tudi precej drugačne težnje. Po eni strani so bile še vedno žive različne oblike medsebojne pomoči na vasi in v mestu, ki jih je nova družba bolj uporabljala kot pa razvijala. Po drugi strani pa so bili vloženi veliki naporji za graditev nove družbe po modelu Sovjetske zveze; lahko rečemo, da je prav socialna politika v tem prvem obdobju odigrala pomembno vlogo, da je brez posebne represije prišlo do velikih socialnih strukturnih premikov. Upravičeno lahko trdimo, da je bila nova Jugoslavija tudi v tem pogledu pozitivna izjema med socialističnimi državami. Vse to je bilo mogoče uresničiti in izpeljati tudi zato, ker je bilo še vedno čutiti vzgon družbenih gibanj, ki so se razvila in okrepila med NOB.

Ko se danes oziramo na prva leta povojnega razvoja, ne moremo mimo dialektične protislovnosti tiste dobe. Po eni strani so zaradi hitrega razvoja industrije razpadale tradicionalne strukture in prav tisti solidarnostni odnosi, ki so omogočili tako vojaške uspehe NOB kot tudi delovne zmage v prvem obdobju socialistične graditve. Po drugi strani pa je prav delovanje tradicionalnih struktur v okvirih novih družbenih odnosov vzbujalo upanje, da se v novi družbi ne bodo reproducirala tista družbena protislovja, ki bi zahtevala razvijanje posebnega sistema socialne varnosti kot enakovredne sestavine upravnopolitične strukture in sistema strokovnih družbenih služb.

V referatu ob desetletnici ustanovitve Višje šole je tovarišica Mica Jančarjeva zapisala: "Ustanovitev Višje šole v letu 1955 ni bila slučajna. Spada v dobo, ki je vnesla v naš splošni družbeni in ekonomski razvoj kvalitativne spremembe.

To je obdobje, ki predstavlja začetek družbenega upravljanja v družbenih službah in samoupravljanja v gospodarstvu, obdobje, ki pomeni decentralizacijo komunalnega sistema in demokratizacijo našega javnega življenja. Vsi ti procesi so nujno sprožili in omogočili povečano skrb za proizvajalca in občana na sploh, kar se je odražalo v iskanju novih oblik dela, med drugim tudi na področju družbenih služb, kamor štejemo socialno varstveno dejavnost⁽³⁾.

V jeziku današnjega družboslovja, ki je časovno odmaknjeno od tistega obdobja, bi lahko misel tov. Jančarjeve izrazili tudi z nekoliko prifostrenimi pojmi: Šola je bila ustanovljena v času, ko je prišlo do preloma z ideologijo monolitizma in ko so se v razvoju pokazala protislovja, ki bi lahko zadušila razvojne potencialne, kakor se je to zgodilo v nekaterih državah vzhodne Evrope. Takrat se je rojevala praksa, iz katere je zrastel nov koncept socializma kot političnega sistema, ki sloni na samoupravnem urejanju mnogoterih interesov vseh segmentov družbe. Začetek razvoja stroke socialnega dela in institucij socialnega skrbstva ter varstva ni le znak povečane družbene skrbi za človeka, temveč praktično tudi uresničitev spoznanja, da se na eni strani krhajo nekateri mehanizmi, ki so do takrat omogočili reševanje socialnih problemov v okvirih sorodstvenih skupin, vaških skupnosti in podobno. Po drugi strani je nastajanje novih institucij potrdilo dejstvo, da se tudi v novi družbi reproducira niz problemov in težav, ki jih štejemo v okvir socialne problematike. Ob branju članka dr. Antona Kržišnika ob prvi desetletnici šole se nam jasno pokaže tudi kvaliteten premik v razumevanju in načinih reševanja socialnih problemov, ki bi naj ga razvila nova stroke.⁽⁴⁾

Ko danes citiram misli ustanoviteljev Šole za socialne delavce, sem po svoje srečen, saj to pomeni, da so bili njihovi koncepti dobri in so vsebovali tiste vizionarske sestavine, brez katerih ni zgodovinskih dejanj; hkrati pa se tudi ni lahko sprizajntiti s spoznanjem, kako težke so bile ovire na naši razvojni poti in da se pravzaprav še vedno nismo odmaknili od izhodiščnih dilem. Še vedno se postavljajo vprašanja, kaj je socialno delo in ali je ta stroke in znanost Slovincem sploh potrebna. Ob razpravah o reformi študija, ki je potekala zadnja leta, smo zmerom znova ugotavljali, da smo v gluhem in nemem, kratka brezodmevna prostora. Očitek gluhotne gre v večji meri drugim znanstvenim in strokovnim ustanovam kakor političnim strukturam.

V našem komuniciranju se je pokazalo, da strokovnjakom manjkajo besede in pojmi, s katerimi bi lahko poimenovali ta segment znanja in narodne kulture. Ni rakučje, da je ena pomembnejših raziskav, ki so jo opravili sodelavci VŠSD v bližnji preteklosti, obravnavala temeljne pojme socialne politike. ⁽⁵⁾ Ob neodmevnosti v prostoru znanosti in stroke ni nič čudnega, da tudi v političnem snovanju ne moremo zares ustvarjalno izrabiti možnosti, ki jih nudi samoupravni družbeni sistem, in da nekako ni možno preseči ravni političnega pragmatizma.

Zdi se, da se danes, ob tridesetletnici VŠSD, nikakor ne moremo izogniti primejvam s tistim, kar je bilo napisanega ob desetletnici šole. Morda so sodelavci takrat črpali energijo in pogum za ustvarjalna dejanja tudi iz dejstva, da je zorelo spoznanje o nujnosti gospodarske reforme? Kje smo danes? Smo v obdobju stabilizacije in reforme študija. Težko je reči, ali so naloge, pred katerimi stojimo, lažje ali težje, kot so jih sodelavci šole opravili v preteklosti vsekakor pa so stvari v današnjem času zelo zapletene.

Kako uspešna so bila naša prizadevanja za reformo študija, je izčrpno prikazal tov. Blaž Mesec v članku "Preloženo na 1991". ⁽⁶⁾ V skladu s priporočilom konference socialnih delavcev Jugoslavije smo izdelali in predložili program štiriletnega izobraževanja socialnih delavcev na visoki stopnji. Doživeli smo razmeroma močno podporo Republiškega komiteja za zdravstveno in socialno varstvo, podporo ustreznih Samoupravnih interesnih skupnosti in sindikatov. Rezultat razprave je mogoče razumeti le, če upoštevamo, da je bil to pogovor gluhih. Naš predlog dejansko ni bil kritično ocenjen, pač pa je bilo rečeno, da šola nima strokovnih pogojev za izvajanje visokošolskega programa. Namesto da bi bil ocenjen predlagani program in bi se potem lutili vprašanja, kdo ga bo izvajal ter kje in kdaj, je bil izveden manever obračanja pozornosti na predlagatelje. Da bi se izognili resnemu, odgovorno in razsodno oblikovanemu odgovoru na temeljno vprašanje, kaj Slovenija potrebuje, je bilo storjeno prav tisto, s čimer je bila pozornost javnega mnenja obrnjena drugam.

Ob razmišljanju o potrebnosti socialnega dela in naše šole ter o nujnih raz-

vojnih perspektivah, naj se še enkrat ozrem na današnjo situacijo v družbi.

Ko razmišljamo o razvojnih perspektivah in tudi o stabilizaciji, vse preveč pozabijamo, da se ni mogoče več tako izolirati, kot se je to dogajalo v preteklosti.

V naš svet ne prihajajo le novi stroji, nove tehnične priprave in proizvodni postopki ter nove tehnologije, ampak tudi vplivi drugih kultur, tuje navade, nova iskanja v medčloveških odnosih in tudi nova spoznanja o pomenu kvalitete življenja. Hkrati doživljamo večjo migracijo kot kdaj koli prej ter imigracijo, ki je za Slovenijo sploh nekaj novega; pojavljajo se zapleteni problemi v mesebojnih odnosih na vseh ravneh družbene strukture. Spreminjajo se odnosi med spoloma in odnosi med generacijami - to dvoje pa neustavljivo razjeda tradicionalni vrednostni sistem. Pri tem pa se še vedno ne zavedamo dovolj jasno, kako številne človeške stiske spremljajo burna razvojna gibanja. Branimo se spoznanja, da s tradicionalnimi ekskluzivnimi načini ni več mogoče reševati zapletenih socialnih problemov današnjega časa.

Ko poslušamo visokoleteča razmišljanja in prebiramo strokovne prispevke o vizijah razvoja Slovenije, se zavedamo, da smo potomci naroda, za katerega je stoletja veljala norma, da je pošten in človeškega dostojanstva vreden le tisti človek, ki si lahko zagotovi spodobno - bogato pražnje oblečilo. Kdor tega ni zmoget, je bil hitro izločen iz življenja vaške ali cehovske skupnosti, pa tudi iz sistema medsebojne pomoči. Pa vendar se ne smemo slepiti, da izročilo zamira, da postajamo bogatejši in s tem tudi menkejši ter si želimo več sproščenosti in topline v medsebojnih odnosih. To pomeni, da izginjajo tudi nekdanji vzorci socialnega vedenja, ko je bil nemučoma izločen in osamljen vsakdo, ki ni mogel skrbeti zase.

Zavedati se moramo, da princip dobrotelčnosti ni združljiv niti z miselnostjo naših ljudi niti z marksističnim pogledom na svet. Hkrati pa moramo vedeti, da so institucionalne oblike socialne pomoči nujna sodobna družbe. Znanost bi lahko prispevala koristna in uporabna spoznanja za razvijanje sistema in za razvijanje prakse socialnega dela. Ne le po svetu, ampak tudi mi z našimi raziskavami ugotavljamo, da se večajo potrebe po osebni pomoči ljudi v naj-

različnejših življenjskih okoliščinah. Glede na to bi morali usmeriti naša iskanja v ohranjanje in kvalitetno razvijanje obstoječih oblik medsebojne pomoči in sicer povsod tam, kjer ljudje živijo in delajo. Tudi za te naloge pričujemo usposabljanje študente naše šole.

Sodobna znanost o socialnem delu ugotavlja nekaj, kar nam Slovencem nikoli ni bilo tuje. V nasprotju z izrekom, ki je veljal ob začetkih socialnega dela - pomagati človeku, da si bo sam lahko pomagal - se je danes uveljavilo spoznanje, da je človeku ali narodu, ki so mu bile vzete možnosti, da si sam pomaga, skoraj nemogoče pomagati. Edine uspešne oblike pomoči so tiste, ki izhajajo iz že prisotnih, čeprav še tako okrnjenih potencialov samopomoči in lastne dejavnosti. In to bi moralo biti osnovno izhodišče socialnega dela kot posebne znanosti in strokovne dejavnosti.

Kadar v zvezi s stabilizacijskimi programi govorimo o nujnosti posodobitve proizvodnje in povečevanja storilnosti, pozabljamo na to, da bo taka usmeritev nujno porajala tudi probleme, ki utegnejo zmanjšati ali celo izničiti marsikateri pozitivni dosežek. Težko bi rekli, da resno, odgovorno in znanstveno pretehtamo, planiramo razvijanje dejavnosti, ki bodo lahko omejile razraščanje novih socialnih problemov.

Kratkovidne so tudi razprave o tako imenovanih motivacijskih sistemih ali sistemu, ki naj bi vključeval mehanizme za stimulacijo večje produktivnosti. Pri teh razpravah popolnoma pozabljamo, kakšen pomen je v prvem obdobju socialistične graditve imela vizija družbenoinstitucionalno zasnovanega sistema socialne varnosti. Pozabljamo da sta bili pokojnina in zdravstveno zavarovanje med temeljnimi motivi za zaposlovanje v industriji.

Ko govorimo o motivacijskem sistemu, smo slepi za nekaj, kar se kot rako-vo tkivo širi v nekaterih socialističnih družbah in kar se utegne okrečiti tudi pri nas. Temu bi lahko rekli sistem negativne motivacije za ustvarjanje temeljnih življenjskih vrednot s čimbolj uspešnim delom na delovnem mestu, to je v družbenem sektorju gospodarstva. Ob družbenih panogah se vse bolj razrašča "privatna iniciativa", ki si vedno znova najde utemeljitev v nezadostnosti družbenih resursov za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb. Zaradi nizke

stopnje in togosti v organiziranosti na področju stanovanjske politike so ljudje prisiljeni iskati vsakovrstne izhode, ki vedno znova vodijo v nekakšno primitivno organizirano mrežo uresničevanja privatne pobude. Kolikšne so zaradi takih načinov družbene koristi in družbena škoda, trenutno ni mogoče oceniti. Nekaj podobnega bi lahko rekli tudi za druga področja, kot npr. otroško varstvo, skrb za ostarele, socialna varnost občanov z najnižjimi dohodki itd. Glede na realna gibanja pokojnin, se lahko zgodi, da si bodo občani v vse večji meri skušali v krogu družine, torej v privatni sferi, zagotoviti tudi socialno varnost za stara leta. Načini so znani - gradnja hiše ali nakup stanovanja za otroke, ki naj bi bili s tem dodatno zadolženi s skrbjo za ostarele starše.

Ko torej v zvezi s stabilizacijo govorimo o motivacijskem sistemu, bi morali preseči dileme o uravnalovki v delitvi osebnih dohodkov. Sistem socialne varnosti bi moral našim delavcem predstavljati jamstvo, da bodo z maksimalnim vlaganjem svojih delovnih potencialov v družbene oblike združenega dela ohranili svojo socialno varnost tudi v primeru nesreč, zmanjšane delovne sposobnosti, starosti ipd.

Hkrati pa se moramo zavesti potrebe po "samoprodukciji" nekaterih storitev, ki lahko služijo zadovoljevanju socialnih potreb. Pri tem mislimo na številne možnosti, da bi jih občani zadovoljevali z lastno dejavnostjo prek družbeno organizirane mreže za medsebojno pomoč in povezovanje ljudi (ki so lahko hkrati tisti, ki potrebujejo pomoč in ki pomoč tudi dajejo, ali pa so eni in drugi). Imamo tradicijo, ki je lahko vir dragocenih spodbud in izkušenj. Imamo pa tudi znanje, s katerim bi bili sposobni negovati, razvijati in strokovno bogatiti razne oblike spontanega povezovanja ljudi.

Sodelavci šole smo s svojim raziskovalnim delom in tudi s programi, ki smo jih pripravili za reformo študija, nedvomno pokazali, da v Sloveniji predstavljamo ustanovo, ki je za razvijanje vede o socialnem delu najbolj organizirana in ima trenutno največji zaklad znanja. Menimo, da mora socialna sfera postati enakovredna tematika vsakega projekta družbenega razvoja. To bi moralo pomeniti, da moramo končno preseči dileme v zvezi z obstojem stroke in šole in ustvariti resnične možnosti, da se v celoti posvetimo teoretskim

In razvojnim dilemam socialnega dela.

V svojem referatu sem skušal utemeljiti misel, da mora državotvorna zavest kakega naroda obsegati tudi skrb za tiste člane skupnosti, ki imajo zmanjšane sposobnosti za delo in samostojno življenje. Gre za to, da je tej skupini potrebna družbena in strokovna pomoč, da si uredijo življenje, kakršno se lahko primerja s splošnim standardom.

Naj še dodam, da je vprašanje socialne varnosti podobno problematiki ekologije.

Če ne bomo našli sredstev in politične volje za reševanje teh vprašanj, potem moramo danes vedeti, da žagamo vejo, na kateri sedimo.

OPOMBE:

1. Jančar, M. : Naša pota in cilji v: 10-letnica Višje šole za socialne delavce, Ljubljana 1986 str. 7-14.
2. Prav tam, str. 5.
3. Prav tam, str. 7.
4. Kržišnik A. : Nastanek in razvoj stroke socialno varstvenega dela v: 10-letnica višje šole za socialne delavce, Ljubljana 1966, str. 17-29.
5. Temeljni pojmi socialne politike - nosilec raziskave Andreja Kavar-Vidmar, Višja šola za socialne delavce, Ljubljana 1982, str. 304.
6. Blaž Mesec, Preloženo na 1991. Socialno delo, 22 (1983), I, str. 2-11.